

לעילוי נשמת
שלום בן משה

גמרא עם רש"י ותוספות מסודר
Methodically Arranged Gemora, Rashi and Tosafos

מכות
גליון ז'

להכרזה.

להכרזה - דאמרינן בסנהדרין באלו הן הנחנקין (דף פ"ט.) "ארבעה צריכין הכרזה" - לאחר שנענשו בבית דין, צריכין בית דין להכריז: "כך וכך נהרג פלוני בבית דין על עבירה פלונית", כדי לרדות את השומעין.

ורבי מאיר? הכרזה מ"ישמעו ויראו" נפקא.
מ"ישמעו ויראו" נפקא - ואזהרה מ"לא יסיפון".

משנה: משלשין בממון, ואין משלשין במכות.

משלשין בממון - כדמפרש ואזיל.

פיצד? העידוהו שהוא חייב לתבירו מאתים זוז ונמצאו זוממין, משלשין ביניהם. אבל אם העידוהו שהוא חייב מלקות ארבעים ונמצאו זוממין, פל אחד ואחד לוקה ארבעים.

גמרא: מנא הני מילי? אמר אביי: נאמר "רשע (דברים כ"ה:ב)" בחייבי מלקיות, ונאמר "רשע (במדבר ל"ה:לא)" בחייבי מיתות בית דין - מה להלן אין מיתה למחצה, אף כאן אין מלקות למחצה.

מנהגי מילי - דכל אחד סופג את הארבעים.

רשע בחייבי מיתות - "אשר הוא רשע למות".

בחייבי מלקות - "אם בן הכות הרשע".

רבא אמר: בעינן פאשר זמם לעשות לאחיו, וליפא. אי הכי, ממון נמי! ממון מצטרף, מלקות לא מצטרף.

פאשר זמם - שיקבל הנדון מלקות שלימה.

ממון מצטרף - והרי קיבל מה שרצו להפסידו בין כולם.

משנה: אין העדים נעשים זוממין, עד שזימו את עצמן.

שזימו את עצמן - שזימו אותן בעסקי גופן, ולא בעסקי ההורג וההורג כדמפרש ואזיל.

תוס': אין העדים נעשים זוממין עד שזימו עצמן - פירוש "עלמן של עדים": שיאמרו להם אתם צמקוס פלוני עמנו הייתם, ולא שזימו שיאמרו ההורג או הנהרג היה עמנו.

פיצד? אמרו "מעידין אנו באיש פלוני שנהרג את הנפש", אמרו להם: "היאך אתם מעידין, שנהרי נהרג זה או ההורג זה היה עמנו אותו היום במקום פלוני!" - אין אלו זוממין.

אבל אמרו להם: "היאך אתם מעידין, שנהרי אתם הייתם עמנו אותו היום במקום פלוני!" - הרי אלו זוממין, ונהרגין על פיהם.

באו אחרים והזימום, באו אחרים והזימום, אפילו מאה - פולם ונהרגו.

באו אחרים - שהעידו עליו כעדות הראשונים.

והזימו - אלו השנים שהזימו את הראשונים הזימו גם את האחרונים.

אפילו - אם הן מאה כתות זו אחר זו וכת אחת הזימתן, כולן ינהרגו.

רבי יהודה אומר איסטטית היא זו, ואינו נהרג אלא כת הראשונה בלבד.

איסטטית היא זו - הכת הזאת כת של עדות סרה וסטיא היא - כך נטלו עצה ביניהם להזים את כל הבא להעיד עליו.

גמרא: מנא הני מילי? אמר רב אדא: דאמר קרא "והנה עד שקר העד, שקר ענה (דברים י"ט:יח)" - עד שתשקר גופה של עדות.

גופה של עדות - גופן של עדים.

דבי רבי ישמעאל תנא: "לענות בו סרה (דברים י"ט:טז)" - עד שתסרה גופה של עדות.

לענות בו סרה - בפרשת עדים זוממין כתיב. "סרה" - עדות המוסרת, שהוסרו משם.

אמר רבא: באו שנים ואמרו "במזרח בירה הרג פלוני את הנפש", ובאו שנים ואמרו "והלא במערב בירה עמנו הייתם!" - תזינן:

אחת מהן זוממת – הוא והן נהרגין, והשניה פטורה!"

מאי קא משמע לך - דאף על גב דאיהו מיקטיל, אינהו מיקטלי - תנינא במתניתין בפרקין (דף 10) גבי שנים רואין (אותם) [אותן] מחלון זה כו', הוא והן נהרגים.

סיפא - "מה שאין פן בגמר דין" - איצטריכא ליה:

מה שאין פן - בהזמת עדי גמר דין.

באו שנים ואמרו "בחד בשבתא נגמר דינו של פלוני", ובאו שנים ואמרו "בחד בשבתא עמנו הייתם! אלא בערב שבת נגמר דינו של פלוני", ולא עוד, אלא אפילו אמרו "בתרי בשבתא נגמר דינו של פלוני" - אין אלו נהרגין, דבעידנא דקא מסהדי, גברא בר קטלא הוא.

ולא עוד כו' - שאף על פי שאלו האחרונים מאחרים את זמן גמר דינו, מכל מקום מודים הן שביום שבאו הזוממין להעיד עליו בשלישי בשבת, כבר היה דינו נגמר מאתמול, ובגברא קטילא אסהוד.

וכן לענין תשלומי קנס:

וכן לענין תשלומי קנס - שהמודה בו פטור, דינו נמי בזה כדיני נפשות, ויש חילוק בין עדות גוף המעשה לעדות של גמר דין.

תוס': וכן לענין קנס - אכל ודאי לענין ממון לא, לכשמעדין דכחד צשצת גנז וצאו שנים ואמרו דבערב שצת גנז וצחד צשצת עמנו הייתם, ודאי חין משלמין ממון, דצההיא שעתא דמסהדי גנצא צר חיוצא, אף על גב דלגבי נפשות לא תדמנו לצר חיוצא - דכל כמה דלא נגמר דינו (נמי הוי צר חיוצא משום שאינו ספק כל כך עדות) צממון [הוי] קרוב לודאי שיצאו עדים ויעידו, אכל צעדות נפשות דצעין דרישה וחקירה, אז ודאי אמרינן דקודם שנגמר דינו לאו הוי צר חיוצא.

באו שנים ואמרו "בחד בשבתא גנב וטבח ומכר", ובאו שנים ואמרו "בחד בשבתא עמנו הייתם! אלא בתרי בשבתא גנב וטבח ומכר" - משלמין, ולא עוד, אלא אפילו אמרו "בערב שבת גנב וטבח ומכר" - משלמין, דבעידנא דקא מסהדי, גברא לאו בר תשלומין הוא.

הכי גרסינן: באו שנים ואמרו בחד בשבתא גנב וטבח ומכר, ובאו שנים ואמרו בחד

אי כדקיימי במערב בירה מיחזא חזו למזרח בירה, אין אלו זוממין, ואם לאו, הרי אלו זוממין. פשיטא! מהו דתימא: ליחוש לנהורא בריא, קמשמע לך.

בירה - טרקלין גדול.

לנהורא בריא - שמא מאור עיניהם של אלו בריא, וצופין למרחוק יותר ממנו.

ואמר רבא: באו שנים ואמרו "בסורא בצפרא בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש", ובאו שנים ואמרו "בפניא בחד בשבתא עמנו הייתם בנהרדעא!" - חזינן: אי מצפרא לפניא מצי אזיל מסורא לנהרדעא, לא הו זוממין, ואי לאו, הו זוממין. פשיטא! מהו דתימא: ליחוש לגמלא פרחא, קא משמע לך.

גמלא פרחא - מין גמלים יש שהם קלים במרוצתם כעוף הפורח.

ואמר רבא: באו שנים ואמרו "בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש", ובאו שנים ואמרו "עמנו הייתם בחד בשבתא! אלא בתרי בשבתא הרג פלוני את הנפש", ולא עוד, אלא אפילו אמרו "ערב שבת הרג פלוני את הנפש" - נהרגין, דבעידנא דקא מסהדי, גברא לאו בר קטלא הוא.

ולא עוד אלא אפילו אמרו - המזימין, בערב שבת הרגו - שהקדימו חובתו יותר מן הראשונים.

הרי אלו - הזוממין נהרגין, ולא אמרינן בגברא קטילא אסהוד.

מאי טעמא דבעידנא דקא מסהדי - כשבאו יום שלישי בשבת להעיד עליו אכתי גברא לאו בר קטלא, שלא הועד עליו בבית דין, ואילו הוה אתי ומודה הוה מיפטור. נמצא שהם היו מחייבין מיתה את מי שאינו ראוי למות.

תוס': דבעידנא דאסהידו עדים לאו בר קטלא הוא - פירש הקונטרס: משום דאי הוה מודה מיפטור, ולא נראה, דזה לא מנינו, דאם כן כל חייבי מיתות צית דין יכול להודות ולפטור עלמנו!

ונראה לפרש "לאו צר קטלא הוא", פירוש: קודם שנגמר דינו הוא, דשמא לא יצאו עדים, ואם יצאו עדים לא יהא עדותן קיים. ועוד, שאסור להורגו עד שיגמר דינו, וכשנגמר דינו כבר ודאי צר חיוצא הוא הואיל וכבר צאו עדים ונתקבל עדותן, וההורגו פטור.

מאי קא משמע לך? תנינא: "לפיכך, נמצאת

בְּשִׁבְתָּא עֲמָנוּ הֵייתָם, אֲלָא בְּתַרֵּי בְּשִׁבְתָּא גְּנַב וְטַבַּח וּמְכַר, וְלֹא עוֹד, אֲלָא אֲפִילוּ אֲמָרוּ בְּעָרְב שַׁבַּת גְּנַב וְטַבַּח וּמְכַר – מְשַׁלְּמִין, דְּבַעֲיָדְנָא דְקָא מְסַהְדִי, גְּבָרָא לֹא בַר תְּשַׁלּוּמִין הוּא - וּפִירוּשׁוֹ: מִשׁוּם דְּהוּא מְצִי לְמִפְטָר נַפְשִׁיה בַּהוּדָא, אִישׁתַּכַּח דַּאִינְהוּ הוּוּ מִפְסָדִי לִיה. וְדוּקָא קִנְס, אַבְל בַּעֲדוֹת מִמּוֹן פְּטוּרִין, שְׁהֲרִי לֹא הִיוּ מִפְסִידִין אוֹתוֹ כְּלוּם אַחַר שֶׁהוּא מַחֻיב וְעוֹמֵד.

בְּאוּ שְׁנִים וְאָמְרוּ "בְּחַד בְּשִׁבְתָּא גְּנַב וְטַבַּח וּמְכַר וְנִגְמַר דִּינּוּ", וּבְאוּ שְׁנִים וְאָמְרוּ "בְּחַד בְּשִׁבְתָּא עֲמָנוּ הֵייתָם! אֲלָא עָרַב שַׁבַּת גְּנַב וְטַבַּח וּמְכַר וְנִגְמַר דִּינּוּ", וְלֹא עוֹד, אֲלָא אֲפִילוּ אֲמָרוּ "בְּחַד בְּשִׁבְתָּא גְּנַב וְטַבַּח וּמְכַר, וּבְתַרֵּי בְּשִׁבְתָּא נִגְמַר דִּינּוּ" – אִין מְשַׁלְּמִין, דְּבַעֲיָדְנָא דְקָא מְסַהְדִי, גְּבָרָא בַר תְּשַׁלּוּמִין הוּא.

גְּבָרָא בַר תְּשַׁלּוּמִין הוּא - כַּשֶּׁהֲעִידוּ אֵלּוּ עֲלֵיו כְּבַר חַיִּיבוּהוּ בֵּית דִּין, וְאִי הוּוּ מוֹדִי לֹא הוּוּ מִיפְטָר.

"רַבֵּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִיסְטַטִּית הִיא זֹו כּוּ" –

